

Virumaa koostöökogu käis teiste kogemustest õppimas

MTÜ Virumaa Koostöökogu käis Poolas ja Ungaris õppimas ajalooliste sündmuste ning kultuuripärandi paremat kasutamist turismitoodete pakkumisel ning täpsustas edasise koostöö võimalusi Börzsöny-Duna-Ipoly Leader-tegevusgrupiga.

15. - 23. juulil toimunud õppereisi eesmärk oli tutvuda Poola ja Ungari ajalooliste objektidega ning leida võimalused meie tegevuspiirkonnas paiknevate ajalooliste objektide kasutuselevõtuks külastajatele pakutavate teenuste väljaarendamisel ja pakkumisel.

Keskaja hõngu raske leida

Õppereisi esimeseks sihtpunktiks oli valitud Malborki (Mairenburgi) linnus. Tegemist on keskaegse Teutooni ordu pealinnusega, mis on ühtlasi ka Euroopa suurim telliskivilinnus. Linnus asub endise Preisi-maa aladel, mis täna kuuluvad Poola koosseisu. Teutooni orduga on Eestil otsesed ajaloolised seosed, teatavasti peale Mõõgavendade ordu lagunemist moodustatud Liivi ordu allus Teutooni ordule ning Mairenburgi linnuses nimetati ordu ülemkapiitli poolt ametisse ka Liivi ordumeister, kes omas väga suurt sõnaõigust keskajal Eestis toimuvates asjades.

Kuigi Malborki kindlust reklaamitakse välja kui keskaegset linnust, on seda külastades raske leida eeldat keskaegset miljööd.

Peale Teutooni ordu lange-mist ei olnud kindlus mitmeid sajandeid kasutusel ning 19. sajandi keskpaigaks oli see varemetes. Siis alustati kindluse esimese ülesehitamisega. II maailmasõja ajal oli kindlus kasutusel Idarinde väejuhatus peastaabina ning sai lahingutegevuses rängalt kannatada.

Taastamistööd alustati 1960ndatel aastatel ja tööd jätkuvad tänase päevani. Erinevatel aegadel ja erineva käsitlusega teostatud tööd muudavad väga raskeks kindluse algupärase olemus aimamise, õigupoolest on see võimatu. Sellest hoolimata on tegemist suurejoonelise kompleksi ja turismiattraksiooniga, mida külastab aastas üle miljoni inimese.

Eesti ajaloos oluline lahing

15. juulil 1410. aastal toimus Grünwaldi/Tannenbergi väljadel keskaja üks suuremaid lahinguid, kus 20 000 Teutooni ordu sõjameest pidas lahingu Poola-Leedu ja slaavlaste 35 000 mehest koosneva ühendväega. Lahing lõppes Teutooni ordu kaotusega. huvitaval kombel oli Teutooni

ordu kaotus ja sellele järgnenud ordu langus vanale Liivimaale (sh Eesti aladele) mõnes mõttes positiivse mõjuga. Nimelt ei olnud peardul enam jõudu tegeleda Liivi ordu asjadega ning alates 1459. aastast esitas Liivi ordu ordumeistri kandidaadiks ainult ühe isiku, mis tähendas seda, et ordumeistri valimine toimus Liivimaal ja Teutooni ordu teostas ainult sümboolse kinnitamise.

1494. aastal sai ordumeistriks Wolter von Plettenberg, kes oli ilmselt üks tegusaimaid ordumeistreid ajaloos. Ta suutis pea kõik Vana-Liivima vasallid ühtse eesmärgi nimel tegutsema panna. Maapäeva otsusega kehtestati üldine sõjamaaks, ehitati linnuseid tulirelvadele vastavaiks ning palgati sõdureid. Sõjalise võimekuse kasv oli hädavajalik, kuna Vana-Liivimaa oli sattunud kolme tõusva suurriigi naabrusesse: lõunas olid Poola ja Leedu moodustanud personaaluniooni, läänes tugevnes Rootsi suurriik ning idas olid moskoviidid endaga ühendanud pea kogu Venemaa. Eelkõige arvestaski Liivimaa *Rusche gefahr*'i ehk Vene ohuga.

Ordumeister Wolten von Plettenberg üritas sõlmida liitu Leedu suurvürstiga, et üheskoos Venemaad rünnata, kuid see ei õnnestunud. 1501. aastal ründas ta ainult oma vägedega Venemaad, kuid ebaõnnestunud.

Seevastu 1502. aastal saavutas ta venelaste üle võidu Smolino lahingus, mille tulemusel nõustus Venemaa Liivimaaga tähtsajalise rahulepingu sõlmima, hiljem lepingut pikendati ja kokku kehtis see 1558. aastani. Need 55 aastat oli pikim rahuperiood Liivimaa ja Eestimaa ajaloos muinasaajast arvates, neid aegu võib pidada Liivimaa esimeseks õitsenguajaks.

Korraldamine jätab soovida

Aga tagasi Grünwaldi lahingu aastapäeva ürituste juurde. Gdanskist lahingupaika peaks olema umbes 1,5 tundi bussisõitu, varusime selle vahemaa läbimiseks kolm tundi. Kogu ürituse ümbruses toimuv liikluskorraldus ületas ka meie pessimistlikumad ootused: juba 10 km kaugusel olid põllud ja teeääred autosid täis pargitud ning inimesed kõndisid sadade kaupa üle põldude. Jõudisime lahingupaika ajaks, kui lahingu demonstratsioon oli lõppenud.

Poolakatele on Grünwaldi aastapäevaüritused midagi meie laulupeo ja õllesum-meri vahepealset, teenindus ja korraldus jätab aga soovida. Lahingupaigast ära saamine on omaette katsumus, liikluskorraldus on olematu, kuid eestlastele omane nutikus ja füüsiline jõud kivide veeretamisel pani meid siiski liikuma.

Järgmine külastusobjekt oli

Kaliszis - Zawodzie muinaslinnus. Hea idee: taastada iidse merevaigutee (see kulges praeguse Kaliningradi juurest Rooma) ääres olnud muinaslinnus koos tolleaegse eluolu eksponeerimisega - hooned, sõjarelvad, rauasulatusahi. Kuid midagi jääb siiski puudu või on ülearu - selliseid kandilisi mootorsaaga saetud "haabjaid" pole mina varem näinud, ja kas muinasaegse kaitsekiilbi materjaliks sobib veekindel vineer?

Kuid igatahes oli objekt vaatamist väärt ning miks mitte taastada ka Eestis mõni muinaslinnus - näiteks Purtse tarakallas?

Koostöö noorte kaudu

Meie järgmine peatuskoht oli Bratislava. Ungarikeelse nimega Pozsony on ajalooliselt aastatel 907 - 1918 olnud Ungari riigi osa, üks vähestest linnadest, mida Ottomani impeerium ei suutnud vallutada. Aastatel 1536 - 1784 asus siin Ungari pealinn.

Külastasime Püha Martini kirikut, kus krooniti Ungari kuninga. Ungarlased on ainuke soome-ugri rahvas, kes on ajaloo suutnud võimsa riigi moodustada, samal ajal kui eestlased ja soomlased suutsid oma rahvusriigi luua alles 20. sajandi algul ja enamik meie hõimuvendadest võitleb pigem püsijäämise kui iseseisvuse nimel.

Õppereisi viiendal päeval jõudsime Ungari pealinna Budapesti. Tutvusime vanalinna ja teiste vaatamisväärsustega.

Kuuendal päeval kohtusime Doonau kaldal asuvas Szobi linnakeses Börzsöny-Duna-Ipoly Leader-tegevusgrupi esindajatega ning täpsustasime meievahelise koostöö tegevusi.

Mõlemapoolne huvi on eelkõige välja arendada noortele suunatud koostöö-sidemed ning ühiselt leida lahendusi, kuidas pakkuda maapiirkonnas noortele piisavalt väljakutseid, mis tagaks nende elamaasumise piirkonda. Koostöökokkuleppe tehniliste üksikasjade vormistamine Euroopa Komisjoni poolt kehtestatud nõuetele vastavaks ning tõlkimine võtab pisut aega, kuid eeldatavasti sõlmitakse leping hiljemalt selle aasta lõpuks.

Nõukogude võim on jätnud jälje

Järgmine külastusobjekt oli Ungari riigi esimene pealinn Visegrád. Linnakeses asub kindlus, mis oli kuningatuse elukohaks.

Kindlus on ungarlastele väga oluline paik - koht, mis meenutab neile aega, kui nemad olid idapoolse Euroopa üks suurriikidest, kus otsustati väga olulisi asju.

Loomulikult on kindlusest avanevad vaated Doonaule omaette väärtus.

Pärast Budapestist lahkumist nautisime Gellrti mäelt veel viimased vaated linnale ning liikusime Szentendre suunas.

Linna on rajatud vabaõhumuuseum, mida rahvusvaheliselt Skanzeniks nimetatakse. Vabaõhumuuseumis on ülevaade Ungari erinevate piirkondade eluolust ja ajaloolisest arhitektuurist.

Virumaa koostöökogu uendatud strateegia alusel on piirkonna eelisarendatav tegevus turism/maaturism. Ungari kuulsaim turismpiirkond on kahtlemata Balatoni järv. Külastasime Balatonfüredis asuvat Koczori veinikeldrit. 50 aastat nõukogude võimu on ka pikkade traditsioonidega Ungari veinitootmisele oma jälje jätnud - tervikliku külastuselamuse saamiseks oleks hädavajalik näha veinitootmise erinevaid etappe, kuid külastatavas väiketootmises on viinamarjade kasvatamine, veinitootmine ja pakkumine eraldi asukohtades.

Tagasitee koju läbi Slovakkia, Tšehhi, Poola ja Baltimaade kestis kaks päeva.

HARDI MURULA

Virumaa koostöökogu liikmed käisid vaatamas, mida kasulikku oleks neil õppida Poolast ja Ungarist.